«Азовсталь» — фортеця Маріуполя: нарис про металургійний комбінат

https://donbas24.news/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant

12 серпня 2022, п'ятниця
Автор: **donbas24.news**
Автор: **Алевтина Швецова (Маріуполь)**

12 серпня 2022 року комбінату «Азовсталь» виповнюється 89 років.

Азовсталь... До повномасштабного вторгнення — металургійний гігант і містоутворююче підприємство, зараз — символ непокори, мужності та незламності. Донбас24 до дня народження «Азовсталі» пропонує вам більше дізнатися про історію комбінату, його спадщину та значущість в обороні Маріуполя.

З чого починався комбінат «Азовсталь»

Дуже часто металургійний гігант «Азовсталь» називають містом в місті (через те, що площа «Азовсталі» складає близько 11 квадратних кілометрів), але майже сто років тому, коли побудова заводу лише планувалася, ці землі знаходилися поза межами тодішнього Маріуполя.

«Азовсталь» розташовується на лівому березі річки Кальміус і водночас на березі Азовського моря. Будівництво заводу тісно пов'язане з курсом на індустріалізацію, який почав проводитися урядом СРСР з кінця 20-х років. У лютому 1930 року Президія вищої ради народного господарства СРСР прийняла рішення про будівництво нового металургійного заводу в Маріуполі, оскільки саме це місто замикало найкоротший шлях морем руди з Камиш-Бурунського родовища на Керченському півострові.

7 листопада 1930 року почалося укладання бетону в фундамент першої доменної печі заводу «Азовсталь» на лівому березі річки Кальміус. На будівництво «Азовсталі» було виділено 292 млн радянських рублів, в роботу були залучені найкращі спеціалісти того часу. Навіть Серго Орджонікідзе особисто приїжджав до Маріуполя 2 лютого 1933 року, аби контролювати процес будівництва. Згодом район Маріуполя поблизу «Азовсталі» буде названо Орджонікідзевським, а біля заводоуправління «Азовсталі» довго стоятиме металевий монумент Орджонікідзе. Але все це буде десятиліття потому.

«Азовсталь», фото 1933 року.

12 серпня 1933 року доменна піч № 1 видала перший чавун.

Цей день вважається днем народження «Азовсталі».

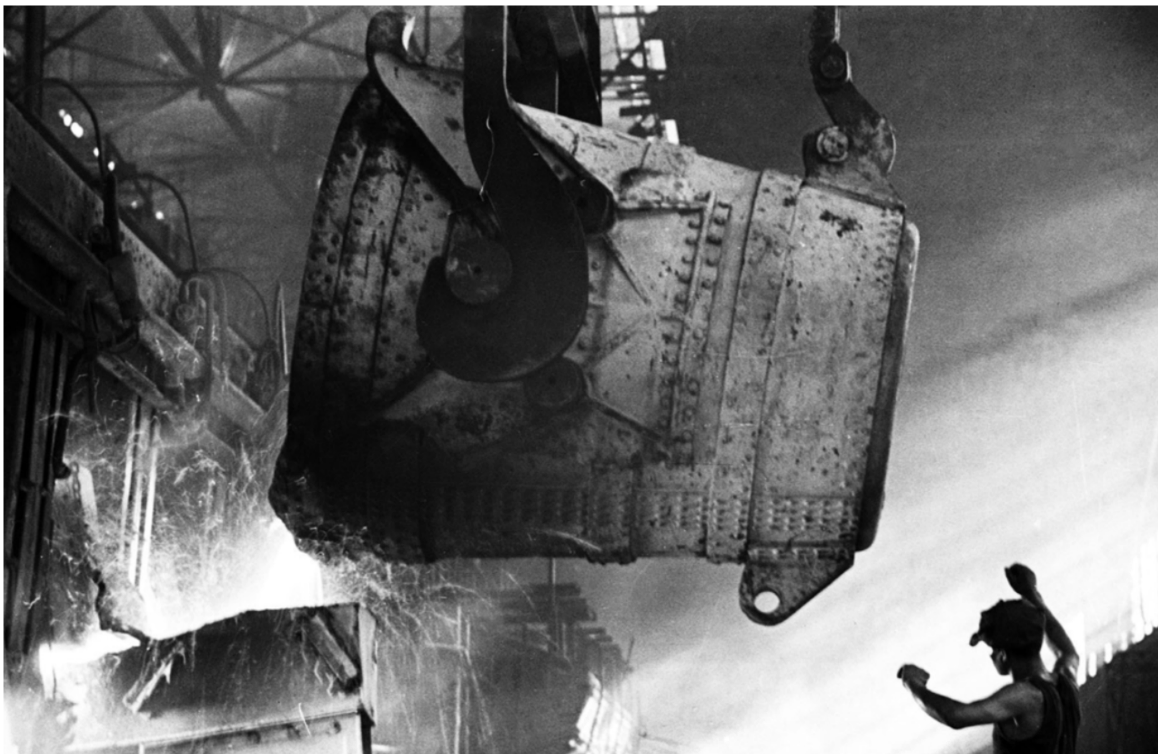

Першим керівником майбутнього металургійного гіганта був Яків Гугель.

Він зробив вагомий внесок в будівництво та перші визначні роки роботи «Азовсталі», але попри це, доля його склалася трагічно — у 1937 році Якова Гугеля розстріляли в застінках НКВС.

Але повернемося до визначних дат в історії заводу:

- 1934 рік — в експлуатацію введено доменну піч № 2;
- 1935 рік — почало діяти сталеплавильне виробництво, вступила в дію перша в СРСР 250-тонна мартенівська піч, що гойдається;
- 1939 рік — на «Азовсталі» встановлено світовий рекорд із продуктивності доменної печі на добу, домна № 3 видала 1614 тонн чавуну за один день;
- 1941 рік — на заводі діяли 4 домни і 6 мартенівських печей, будувалися прокатні цехи.

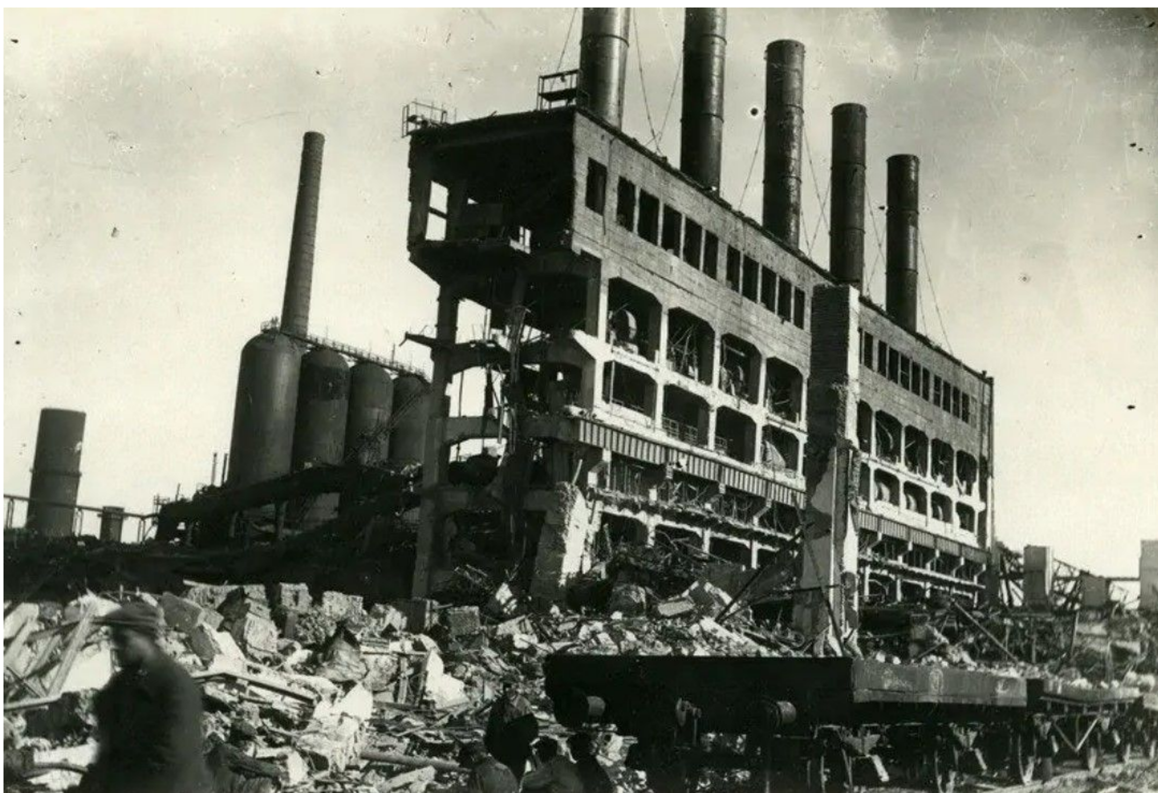

«Азовсталь», 1938 рік. Автор фотографії Борис Ігнатович.

Під час Другої світової війни у зв'язку з наближенням до Маріуполя лінії фронту, у період з 12 вересня по 5 жовтня 1941 року колектив працівників провів демонтаж, відвантаження та вивіз на Урал обладнання, що зайняло 650 вагонів.

У жовтні 1941 року Маріуполь було окуповано. Завод «Азовсталь» став називатися «Азовським заводом № 1» і був переданий в управління концерну Альфріда Круппа. Окупанти змогли відновити електростанцію, механічний, монтажний, електроремонтний, кисневий цехи «Азовсталі», але відновити мартенівські печі та ввести підприємство в повноцінну експлуатацію німцям було не під силу.

7 вересня 1943 року, перед відступом німецьких військ із міста, «Азовсталь» був практично повністю знищений. Загальні збитки, завдані заводу, становили 204 млн рублів. Вже після 1945 року «Азовсталь» відновили, розширили та провели модернізацію виробництва.

Електростанція заводу «Азовсталь», зруйнована окупантами. Фото 1943 року.

- 19 листопада 1945 року — видала свою першу плавку відновлена мартенівська піч № 1.
- 1946 рік — відновлення роботи домни № 4.
- 1948 рік — введення в експлуатацію блюмінга та рейкобалкового цеху (завод став підприємством з повним металургійним циклом).
- 1949 рік — введення в експлуатацію ще двох домен і аглофабрики.

Заливка чавуну в мартенівську піч заводу «Азовсталь», 1948 рік.

У 50-ті роки:

- запрацювали ще дві домни,
- почав роботу цех рейкових скріплень,
- аглофабрика заводу «Азовсталь» виготовила перший власний агломерат,

- введений в експлуатацію великосортний прокатний цех,
- вперше в СРСР на заводі «Азовсталь» було освоєно виробництво залізничних рейок завдовжки 25 метрів.

На початку 1960-х років шлаки підприємства почали переробляти для отримання будівельних матеріалів. Почала зростати на березі Азовського моря відома азовстальська шлакова гора.

60-ті та 70-ті роки запам'яталися розбудовою заводу, проведенням на базі «Азовсталі» наукових конференцій і конкурсів молодих спеціалістів з багатьох країн, нагородженням заводу почесними відзнаками за досягнення високих показників у виробництві. Також були введені в експлуатацію доменні печі № 5 і 6, стартувала робота унікального листопрокатного комплексу стану «3600», запрацювала перша черга киснево-конвертерного цеху.

Центральні прохідні комбіната «Азовсталь», 1976 рік.

> ***Під час цієї великої розбудови підприємства з'явилися й бомбосховища на «Азовсталі», це обумовлювалося постійною***

> ***готовністю СРСР до війни. А бомбосховища б могли забезпечити безперервне функціонування металургійного виробництва навіть під час воєнних дій.***

У травні 1984 року завод «Азовсталь» було перетворено на металургійний комбінат.

Після проголошення незалежності України комбінат «Азовсталь» продовжував потужно працювати та розвиватися: завдяки сертифікації продукції у 90-х роках минулого століття азовстальські прокат і сталь вийшли на світовий ринок. У нульових роках нового тисячоліття були впроваджені нові технології та модернізація виробництва, що в майбутньому підвищило конкурентоспроможність продукції.

Металургійний комбінат «Азовсталь» був єдиним виробником рейок в Україні. До речі, приготуйтеся до приголомшливого факту — у 2001 році виторг «Азовсталі» становив понад 500 млн доларів США!

У 2005 році відбулося злиття комбінату з маріупольським коксохімічним заводом «Маркохім».

У 2006 році комбінат «Азовсталь» увійшов до «Дивізіону сталі та прокату групи „Метінвест“», акціонером якої є фінансово-економічна група System Capital Management (власник Рінат Ахметов).

Відео: #AZOVSTAL / Мариупольский металлургический комбинат, Азовсталь Метинвест, 03.02.2022[1] [2]

---

[1] https://archive.org/details/video.03_02_2022.azovstal_metinvest.mrpl_metallurg_kombinat

[2] https://www.youtube.com/watch?v=ogM0dPO8d94

https://www.youtube.com/watch?v=ogM0dPO8d94

МЕТІНВЕСТ

АЗОВСТАЛЬ

Регион: Украина

0:03 / 7:03

#AZOVSTAL / Мариупольский металлургический комбинат

Азовсталь Метинвест
Підписалося 1,22 тис. користувачів

Підписатися

Подобається Поділитися Завантажити

8 995 переглядів 3 лют. 2022 р.

https://www.youtube.com/watch?v=ogM0dPO8d94

ДОМЕННАЯ ПЛАВКА

химические процессы
перехода руды в металл
Максимальная температура
процесса - около 2000 °С

1:57 / 7:03

#AZOVSTAL / Мариупольский металлургический комбинат

Азовсталь Метинвест
Підписалося 1,22 тис. користувачів

Підписатися

Подобається Поділитися Завантажити

Цікаві факти про «Азовсталь»

При побудові заводу «Азовсталь» у 30-тих роках минулого століття було виявлено маріупольський могильник, датований 3 тисячоліттям до нашої ери. Згодом були проведені розкопки та винайдені унікальні артефакти та поховання епохи енеоліту.

Йде зведення заводу «Азовсталь», 1931 рік.

Історія кожного цеху комбінату «Азовсталь» заслуговує на окремий літопис. Адже усі заводські підрозділи за часи свого існування мають визначні дати, а головне — пов'язані з долею людей, які «підіймали завод». Однією з таких визначних постатей був Володимир Лепорський. З 1938 року він працював на «Азовсталі» спочатку начальником зміни в мартенівському цеху, з 1955 року — головним інженером, а з 1956 року до 1981 — директором заводу «Азовсталь». Саме Володимир Лепорський визначив міць комбінату, традиції, характер і перспективи на десятиліття вперед. А ще — ідею створити стислий і впізнаваний логотип «Азовсталі»,

в колективі підхопили цю думку і розробили знак «АС», який асоціюється з комбінатом.

Логотип «Азовсталі».

«Азовсталь», 1960-1963 роки.

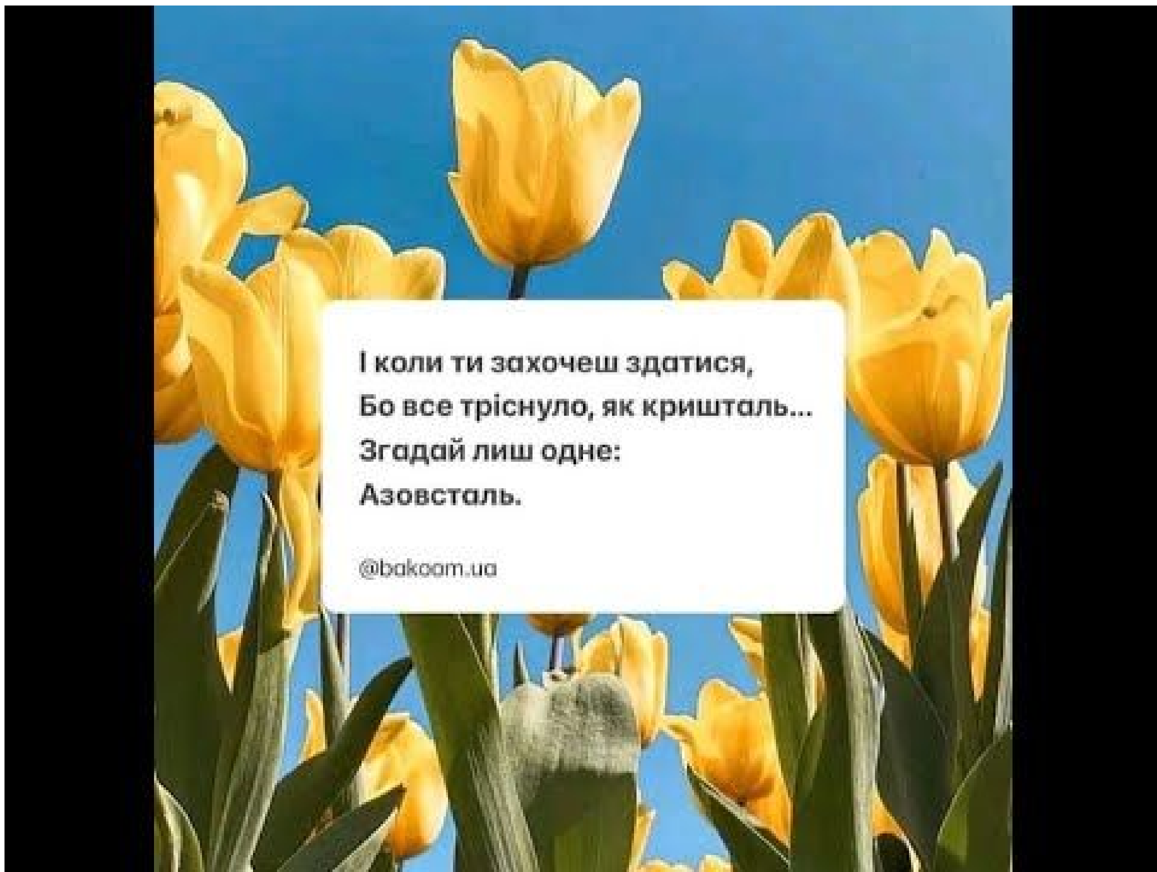
Володимир Лепорський.

Окрім того, були на заводі і виробництва, які не дуже притаманні металургії. Мова йде про цех виготовлення кришталю. Сво-

го часу азовстальський кришталь був дуже популярним! Келихи, чарки, вази — ще в середині 2000-х не було кращого сувеніра з Маріуполя. А у 80-х роках кришталеві келихи були вищим показником добробуту в домі.

Набір азовстальського кришталя.

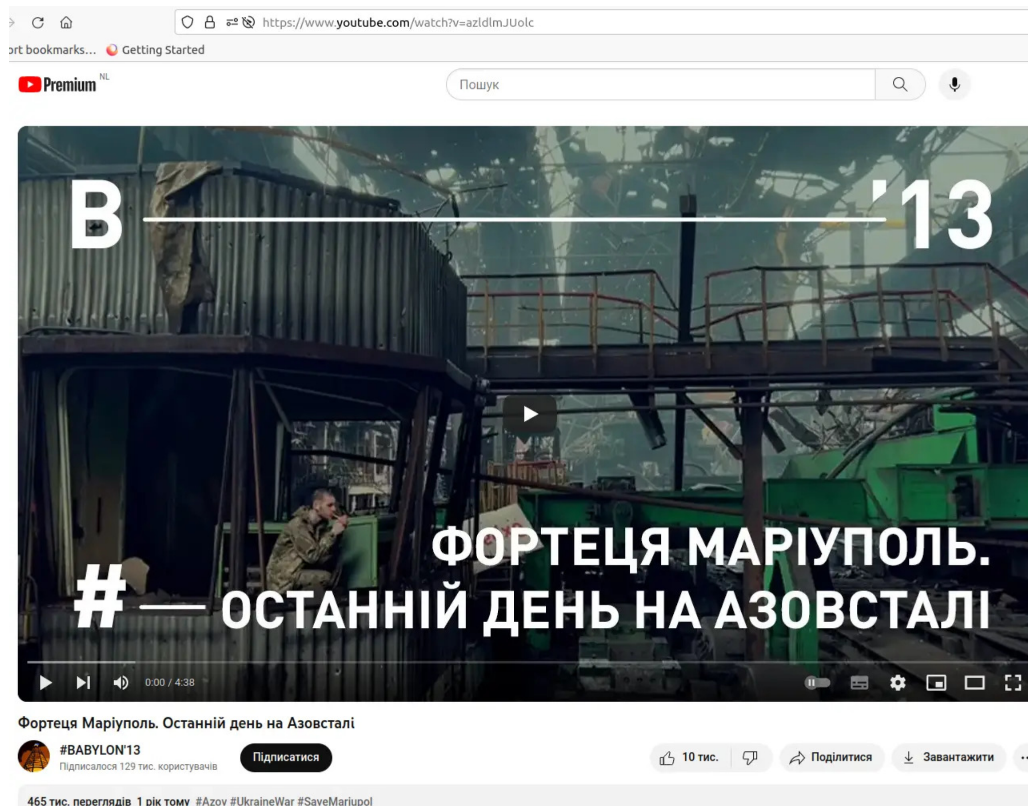
Цитата, написана у квітні 2022 року.

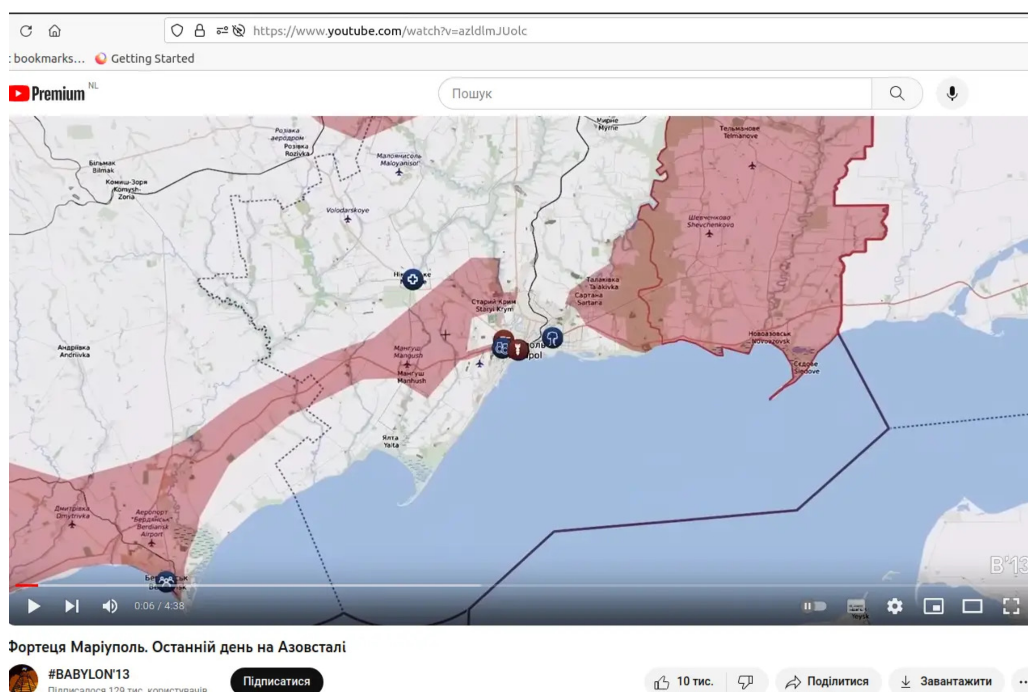
Кіноісторія Маріуполя також щільно пов'язана з комбінатом «Азовсталь». Вперше кіношники прибули до міста у 1949 році, коли в мартенівському цеху заводу «Азовсталь» розпочалися зйомки епізодів для кіноепопеї «Падіння Берліна». Також на «Азовсталі» знімали художні фільми «Вогонь», «Біле коло», «Найспекотніший місяць», «Велика розмова». Можна побачити «Азовсталь» і у сценах фільму «Маленька Віра», який часто ототожнюють з Маріуполем.

Але будемо відвертими: чи велика кількість людей впізнала «Азовсталь» у перелічених кінокартинах? Ні. Натомість фільм українського захисника Дмитра Козацького з позивним Орест, який він зняв за день до виходу з заводу у травні 2022 року, облетів весь світ.

Цей фільм-прощання показує, на що перетворився один з азовстальських цехів після обстрілів рашистів. Орест разом з іншими українськими воїнами провів на «Азовсталі» 84 дні.

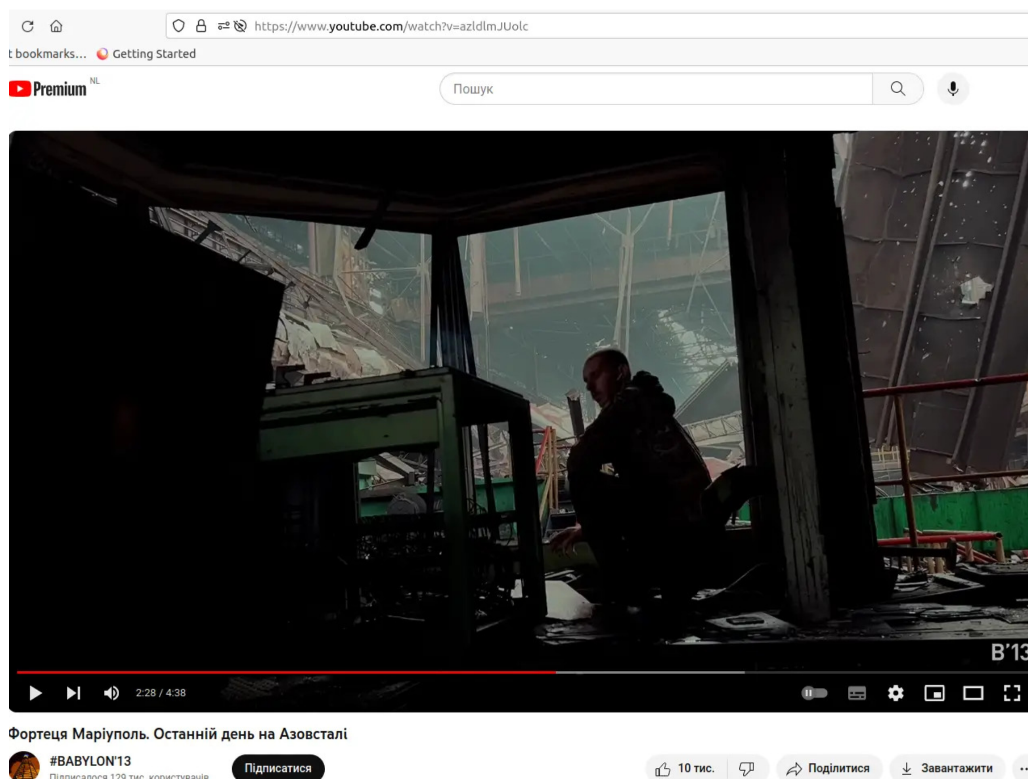
Відео: Фортеця Маріуполь. Останній день на Азовсталі, Орест (Дмитро Козацький), #BABYLON'13, 21.05.2022[3] [4]

[3] https://archive.org/details/video.21_05_2022.babylon13.fortecja_mrpl_ostannij_den_azovstal

[4] https://www.youtube.com/watch?v=azldlmJUolc

«Азовсталь» і Маріуполь

Розбудова відомого заводу безпосередньо відображалася в історії Маріуполя та зведенні в місті спортивних, культурних, житлових об'єктів.

Яхт-клуб «Азовсталь». Він з'явився на мапі міста у 1959 році за ініціативою тодішнього директора «Азовсталі» Володимира Лепорського. Згодом яхт-клуб став міським водноспортивним комплексом, де до початку повномасштабного вторгнення розвивався парусний спорт, веслування на ялах, вейкбордінг, а територія колишнього яхт-клубу стала майданчиком для проведення міських заходів. І це ще не все, адже найпопулярніший пірс східного узбережжя знаходився саме в цій локації. До тимчасової окупації міста російськими військами це було справжнє місце сили для маріупольців і гостей міста!

Центр сучасного мистецтва «Готель Континенталь».

Саме тут з 1933 року розміщувався Клуб металургів заводу «Азовсталь». У роки окупації Маріуполя німцями будівля була зруйнована, після відновлення в ній почав працювати Палац куль-

тури і техніки металургійного комбінату «Азовсталь», який із 2010 року став Палацем культури «Молодіжний». На жаль, циклічність історії призвела до руйнування визначної будівлі знову — рашисти зруйнували «Готель Континенталь» у березні 2022 року. Зараз архітектурна пам’ятка Маріуполя перетворена на руїни.

Фото: Анатолій Кінащук.

Фото: Анатолій Кінащук.

Фото: Анатолій Кінащук.

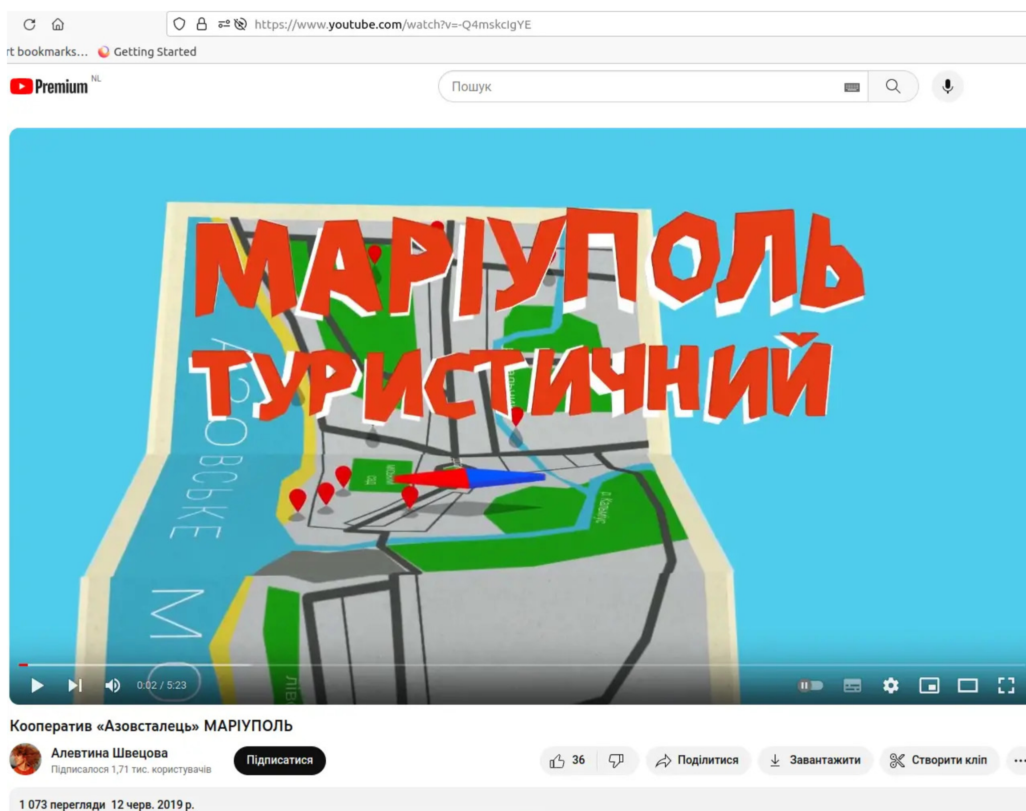
Маріупольська камерна філармонія. Будівля була зведена у 1958 році і мала назву Палац культури коксохімічного заводу. Для дітей працівників комбінату «Азовсталь» це місце свого часу було пов'язане зі спогадами про новорічні свята і хороводи. Продовжуючи аналогію з сьогоденням, варто підкреслити, що під час обстрілів російською армією Маріуполя в філармонії знаходили прихисток тисячі містян — культурний заклад працював як бомбосховище. А після захоплення міста рашисти подейкують,[5] що саме в цій будівлі вони проводитимуть показові судилища над українськими захисниками.

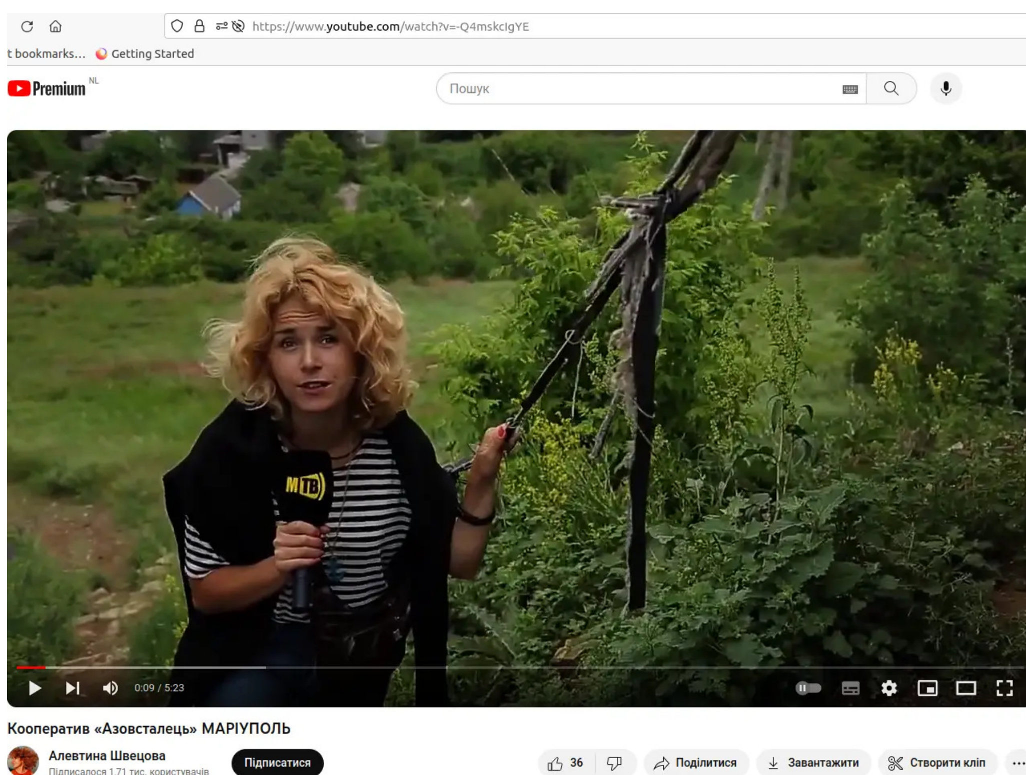
Кооператив «Азовсталець». У 80-х роках на Лівобережжі з'явився гаражний кооператив[6] біля моря. Працівники заводу отримували тут ділянки, де здебільшого розташовували гаражі не з

[5] У маріупольській філармонії встановили клітки: росіяни планують самосуд над українськими військовими, Олена Онєгіна, donbas24.news, 06.08.2022, https://donbas24.news/news/u-mariupolskii-filarmoniyi-vstanovili-klitki-rosiyani-planuyut-samosud-nad-ukrayinskimi-viiskovimi-foto

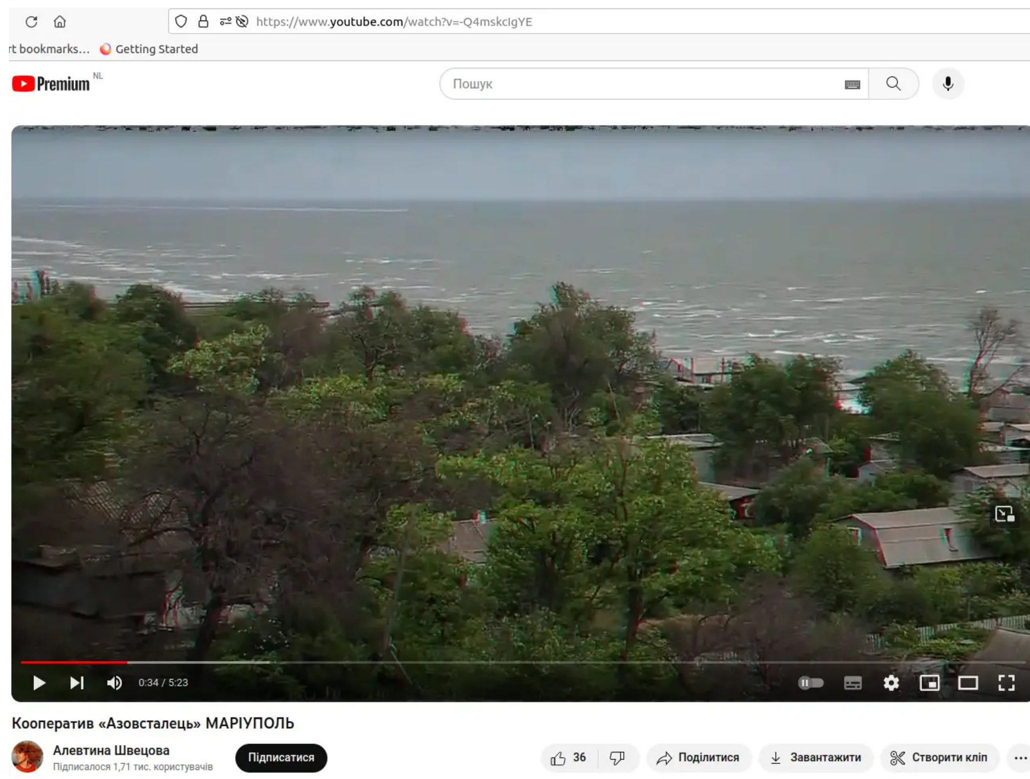
[6] Відео: Кооператив «Азовсталець» МАРІУПОЛЬ, Алевтина Швецова, 12.06.2019,

метою зберігання автівок, а для відпочинку — риболовля, човники, дозвілля на Азовському узбережжі.

https://www.youtube.com/watch?v=-Q4mskcIgYE, Internet Archive: https://archive.org/details/video.12_06_2019.alevtina_shvecova.kooperativ_azovstalec_mrpl

Одною з головних міських артерій Лівобережжя є **вулиця Азовстальська.** Які об'єкти можна тут побачити? Починається Азовстальська вулиця зі Східних прохідних комбінату «Азовсталь», неподалік розташований стадіон «Азовсталь», ще тут є Центр культури «Лівобережний», навчальні заклади (школа № 10 і школа-інтернат № 2), ранковий ринок «Привоз» і пам'ятник будівельникам. До 24 лютого 2022 року це був звичайний житловий район, після — суцільний жах і руйнування. Мешканців на цій вулиці майже не лишилося.

Вулиця Азовстальська.

Вулиця Азовстальська.

«Азовсталь» — фортеця Маріуполя

Після початку АТО у 2014 році велику увагу було приділено бомбосховищам і підземним тунелям на території «Азовсталі». В інтерв'ю[7] BBC генеральний директор «Азовсталі» Енвер Цкітішвілі розповів, що на комбінаті налічується 36 бомбосховищ, в яких одночасно може укриватися близько 12 000 осіб.

Після 24 лютого 2022 року, коли на околицях Маріуполя вже були чутні обстріли росіян, прийняли рішення відкрити прохідні «Азовсталі», аби забезпечити вільний доступ цивільних до бомбосховищ. На той час в укриттях був зроблений запас питної води та сухпайків.

Після повномасштабного вторгнення росії були підняті радянські архіви будівництва азовстальських бомбосховищ і виявлено, що 5 з них є найбільш захищеними від ворожих атак (можуть витримати навіть потрапляння одного прямого ядерного удару).

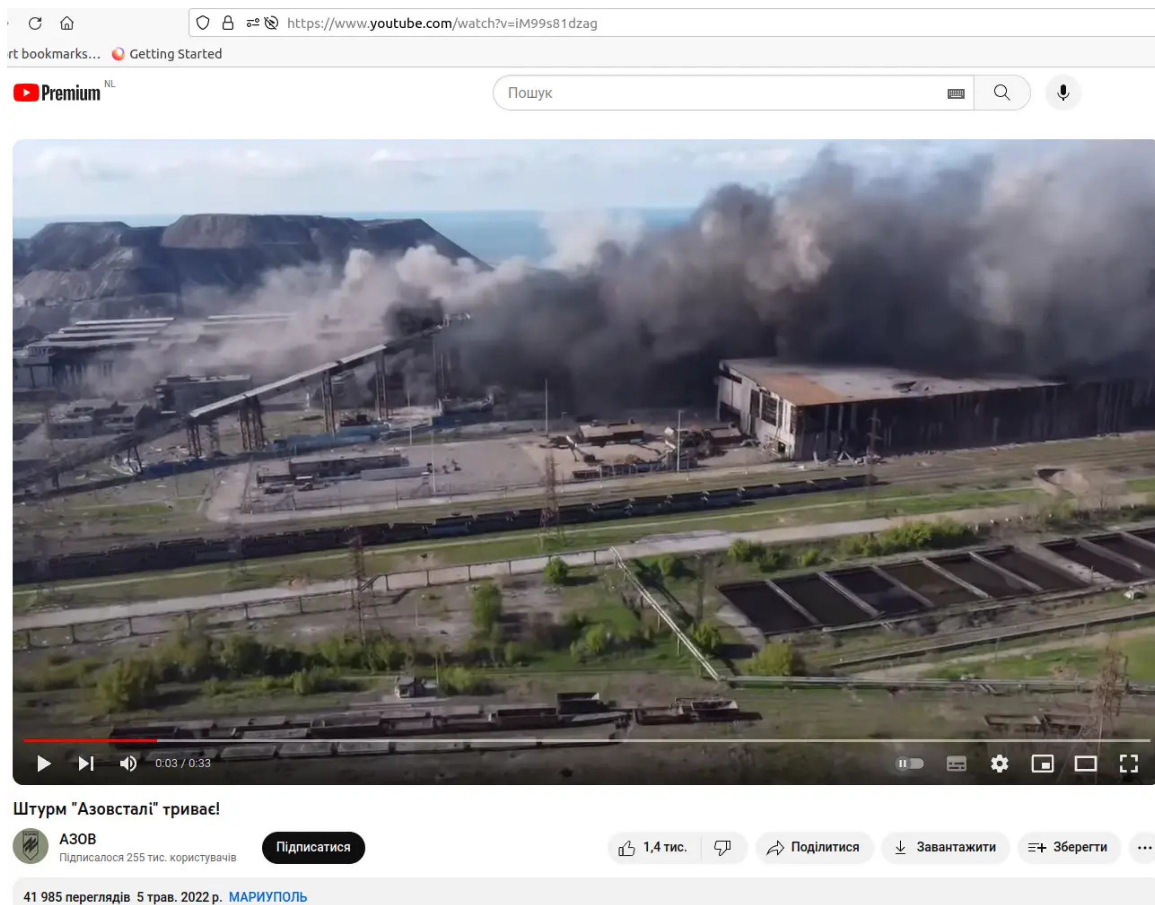
Чому цивільні шукали прихистку саме в укриттях «Азовсталі»? Можливо, і через те, що з трьох боків «Азовсталь» оточено водою — річка Кальміус і Азовське море не дозволяли російській армії одразу захопити територію комбінату, перебування в азовстальських бомбосховищах здавалося цивільним маріупольцям надійнішим, аніж перебування у підвалах житлових будинків.

На початку березня російські війська оточили місто, заблокувавши можливість покинути територію заводу. Тоді про подвиг і оборону Маріуполя говорили у всьому світі. Мужні воїни «Азову», 36-ї бригади морської піхоти, прикордонники, поліцейські, бійці ТрО та співробітники СБУ тримали оборону на території металургійного гіганта.

---

[7]Відео: Директор «Азовсталі» про «Азов» і таємні тунелі: «Готувалися з 2014 року», BBC News Україна, 03.05.2022,
https://www.youtube.com/watch?v=0Ki_9jyEV-M,
Internet Archive: https://archive.org/details/video.03_05_2022.bbc_news_ukraina.dyrektor_azovstali_azov_tuneli_gotuv_2014

Відео: Штурм «Азовсталі» триває!, АЗОВ, 05.05.2022[8] [9]

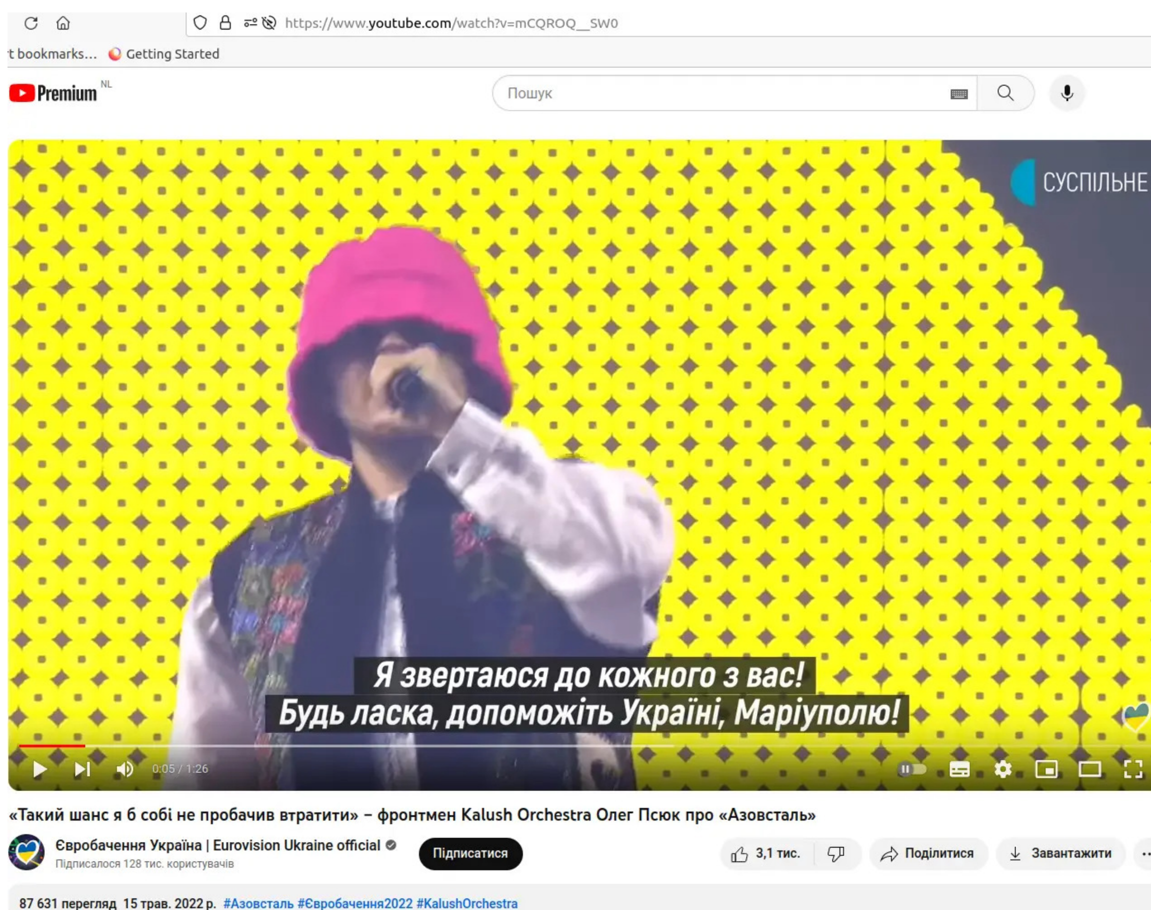

До середини травня росіяни зосередили всі свої сили на знищенні останньої цитаделі українців в Маріуполі. Обстріли «Азовсталі» не припинялися ні на хвилину: колосальна кількість авіаударів, фосфорних бомб, ракет, усіх видів артилерії припадала на територію комбінату. Увесь світ страждав від безсилля та відчаю, люди в багатьох країнах виходили на мирні акції з закликом врятувати цивільних і військових з «Азовсталі». «Help Mariupol, help Azovstal», — закликали [10] зі сцени Євробачення 2022 Kalush Orchestra.

[8] https://www.youtube.com/watch?v=iM99s81dzag

[9] https://archive.org/details/video.05_05_2022.azov.shturm_azovstali_tryvaje

[10] Відео: «Такий шанс я б собі не пробачив втратити» – фронтмен Kalush Orchestra Олег Псюк про «Азовсталь», Євробачення Україна, 15.05.2022, https://www.youtube.com/watch?v=mCQROQ__SW0, Internet Archive: https://archive.org/details/video.15_05_2022.eurovision_ukraine.kalush_orchestra_oleg_psjuk_pro_azovstal

6 травня почалася евакуація цивільних з «Азовсталі», а 16 травня почалася операція з порятунку військових, які були заблоковані на території заводу «Азовсталь». За словами[11] Ганни Маляр, евакуація військових проходила для подальшого повернення українських захисників і захисниць додому, але цинізм і жорстокість росіян після теракту[12] в Оленівці 29 липня 2022 року ставлять під сумнів усі угоди, домовленості та гарантії з боку міжнародних організацій.

Історії героїв і героїнь «Азовсталі» пролунали на весь світ. Їхні трагічні долі, мужність і сміливість, одруження в азовстальському бункері, надія та віра день за днем вражали та змушували затамо-

[11]Відео: Ганна Маляр про операцію з евакуації оборонців Азовсталі, 24 Канал, 17.05.2022, https://www.youtube.com/watch?v=M2X5LbBAQy4, Internet Archive: https://archive.org/details/video.17_05_2022.24_kanal.ganna_maljar_pro_operaciu_evakuacia_oboronci_azovstal

[12]Колонію в Оленівці обстріляли росіяни — перехоплення СБУ, Наталія Сорокіна, donbas24.news, 29.07.2022, https://donbas24.news/news/koloniyu-v-olenivci-obstrilyali-rosiyani-perexoplennya-sbu-video

вувати подих. Варто не забувати, що порятунок героїв «Азовсталі» продовжується і зараз, в той час, коли окупанти цинічно влаштовують на руїнах металургійного гіганта недолугі показові концерти.

Які сторінки стануть наступними в історії видатного підприємства — покаже час. Але його розквіт, відродження та відбудова з попелу можлива лише під українським прапором.

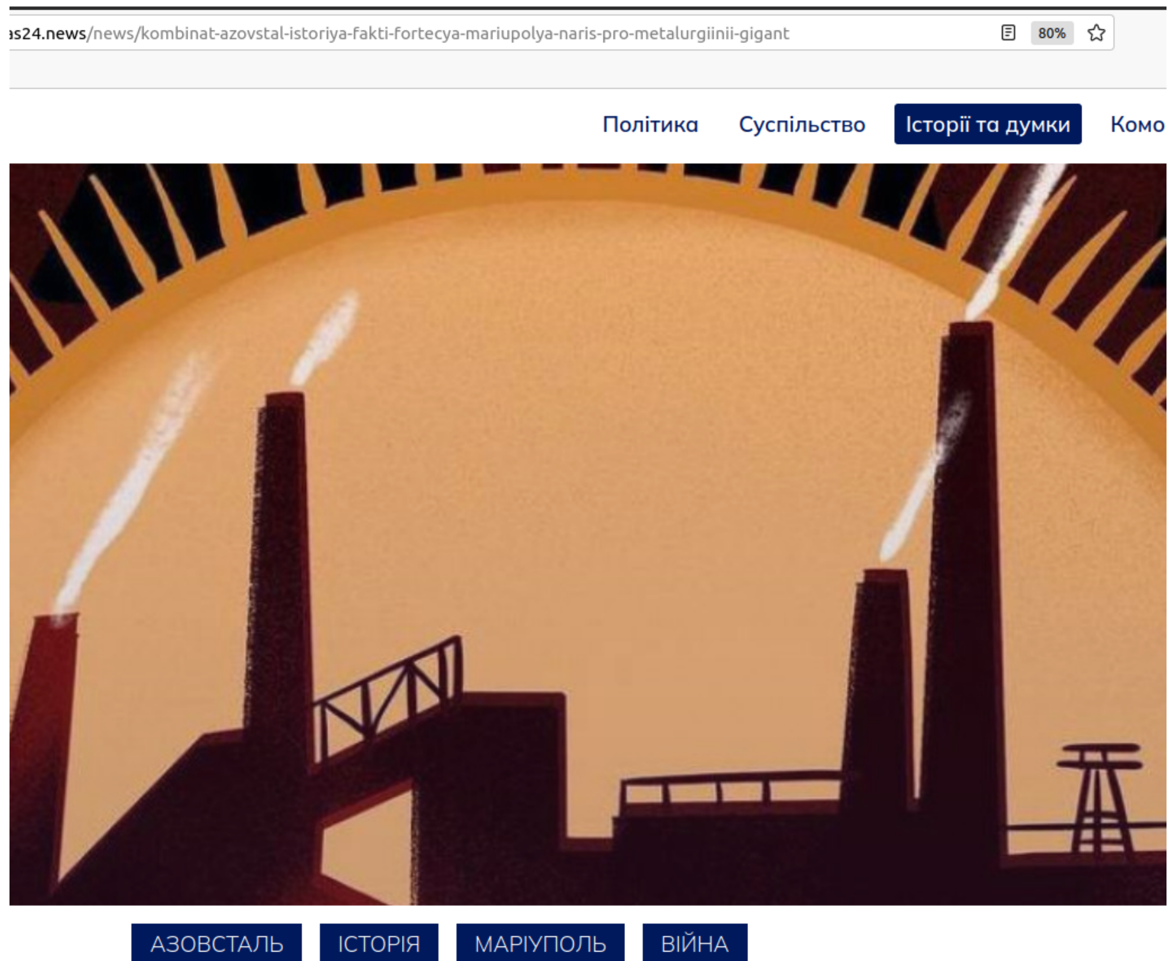
Нагадаємо, раніше Донбас24 розповідав, як по фото «азовця» створили картину за номерами — всі кошти з продажу ідуть на волонтерство.[13]

Ще більше новин та найактуальніша інформація про Донецьку та Луганську області в нашому телеграм-каналі Донбас24.

ФОТО: малюнок на обкладинці ArtLizabeta; pastvu.com, з відкритих джерел

[13] По фото «азовця» створили картину за номерами — всі кошти з продажу ідуть на волонтерство, Еліна Прокопчук, donbas24.news, 11.08.2022, https://donbas24.news/news/po-foto-oresta-stvorili-kartinu-za-nomerami-vsi-kosti-z-prodazu-idut-na-volonterstvo

Скріншот - Оригінал

«Азовсталь» — фортеця Маріуполя: нарис про металургійний комбінат (ВІДЕО)

(1)

news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant 80%

АЗОВСТАЛЬ ІСТОРІЯ МАРІУПОЛЬ ВІЙНА

«Азовсталь» — фортеця Маріуполя: нарис про металургійний комбінат (ВІДЕО)

12 серпня 2022 року комбінату «Азовсталь» виповнюється 89 років.

Азовсталь... До повномасштабного вторгнення — металургійний гігант і містоутворююче підприємство, зараз — символ непокори, мужності та незламності. Донбас24 до дня народження «Азовсталі» пропонує вам більше дізнатися про історію комбінату, його спадщину та значущість в обороні Маріуполя.

З чого починався комбінат «Азовсталь»

Дуже часто металургійний гігант «Азовсталь» називають містом в місті (через те, що площа «Азовсталі» складає близько 11 квадратних кілометрів), але майже сто років тому, коли побудова заводу лише планувалася, ці землі знаходилися поза межами тодішнього Маріуполя.

«Азовсталь» розташовується на лівому березі річки Кальміус і водночас на березі Азовського моря. Будівництво заводу тісно пов'язане з курсом на індустріалізацію, який почав проводитися урядом СРСР з кінця 20-х років. У лютому 1930 року Президія вищої ради народного господарства СРСР прийняла рішення про будівництво нового металургійного заводу в Маріуполі, оскільки саме це місто замикало найкоротший шлях морем руди з Камиш-Бурунського родовища на Керченському півострові.

7 листопада 1930 року почалося укладання бетону в фундамент першої доменної печі заводу «Азовсталь» на лівому березі річки Кальміус. На будівництво «Азовсталі» було виділено 292 млн радянських рублів, в роботу були залучені найкращі спеціалісти того часу. Навіть Серго

(2)

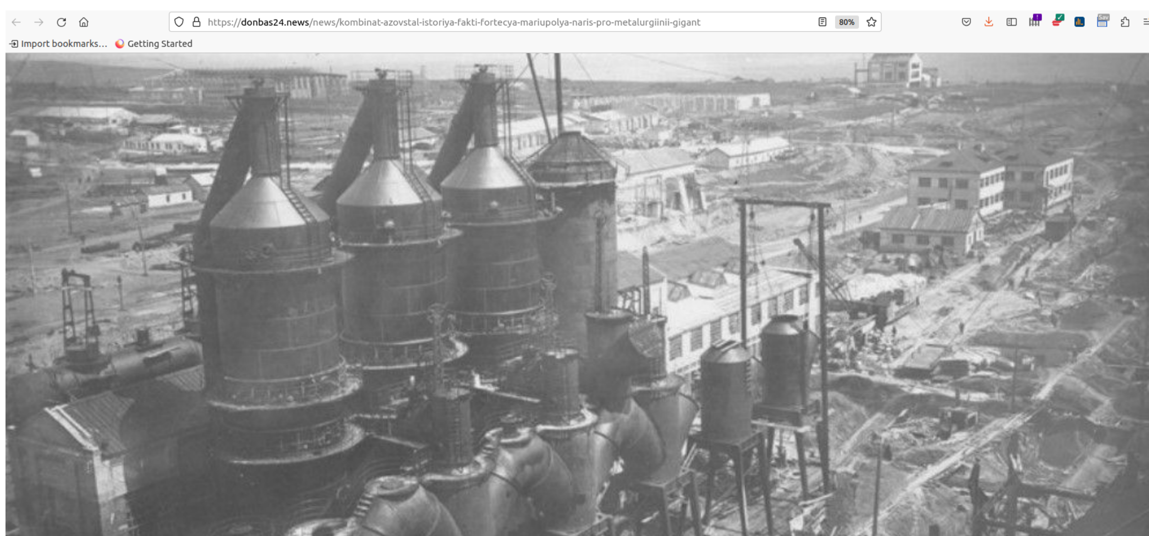
ws/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant 80%

оскільки саме це місто замикало найкоротший шлях морем руди з Камиш-Бурунського родовища на Керченському півострові.

7 листопада 1930 року почалося укладання бетону в фундамент першої доменної печі заводу «Азовсталь» на лівому березі річки Кальміус. На будівництво «Азовсталі» було виділено 292 млн радянських рублів, в роботу були залучені найкращі спеціалісти того часу. Навіть Серго Орджонікідзе особисто приїжджав до Маріуполя 2 лютого 1933 року, аби контролювати процес будівництва. Згодом район Маріуполя поблизу «Азовсталі» буде названо Орджонікідзевським, а біля заводоуправління «Азовсталі» довго стоятиме металевий монумент Орджонікідзе. Але все це буде десятиліття потому.

(3)

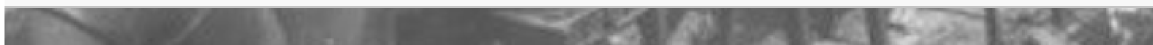

«Азовсталь», фото 1933 року.

12 серпня 1933 року доменна піч № 1 видала перший чавун.

Цей день вважається днем народження «Азовсталі».

(4)

«Азовсталь», фото 1933 року.

12 серпня 1933 року доменна піч № 1 видала перший чавун.

Цей день вважається днем народження «Азовсталі».

(5)

/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant 80%

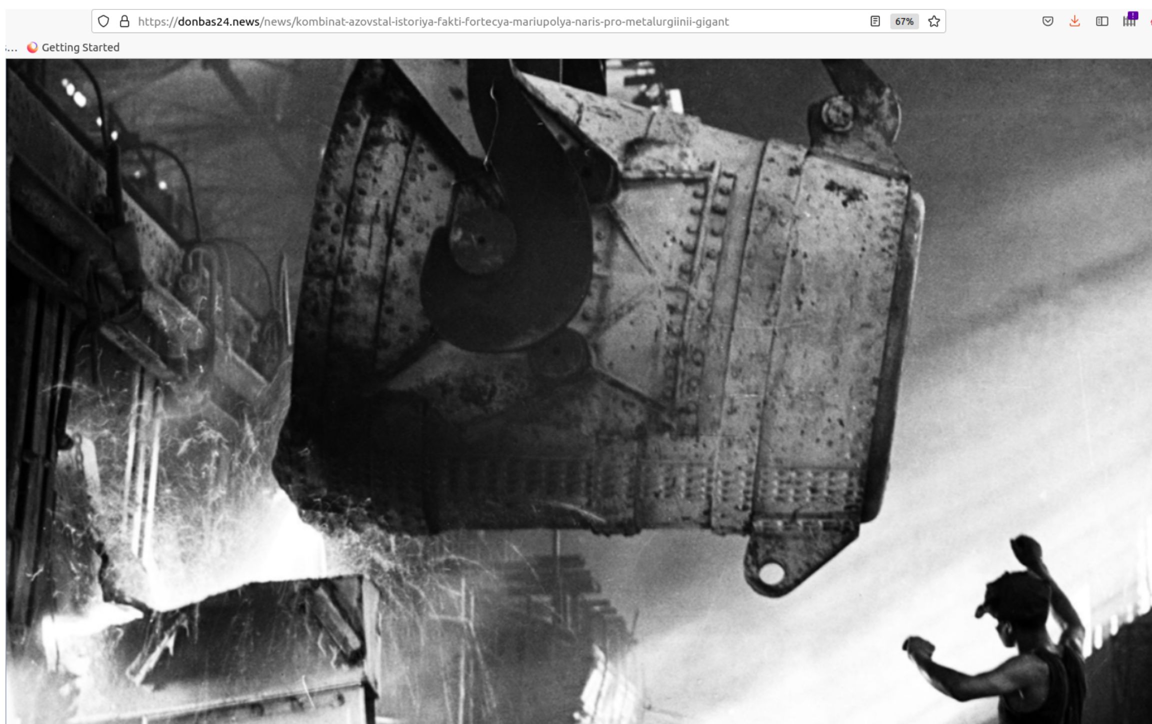
Першим керівником майбутнього металургійного гіганта був Яків Гугель.

Він зробив вагомий внесок в будівництво та перші визначні роки роботи «Азовсталі», але попри це, доля його склалася трагічно — у 1937 році Якова Гугеля розстріляли в застінках НКВС.

Але повернемося до визначних дат в історії заводу:

- 1934 рік — в експлуатацію введено доменну піч № 2;
- 1935 рік — почало діяти сталеплавильне виробництво, вступила в дію перша в СРСР 250-тонна мартенівська піч, що гойдається;
- 1939 рік — на «Азовсталі» встановлено світовий рекорд із продуктивності доменної печі на добу, домна № 3 видала 1614 тонн чавуну за один день;
- 1941 рік — на заводі діяли 4 домни і 6 мартенівських печей, будувалися прокатні цехи.

(6)

«Азовсталь», 1938 рік. Автор фотографії Борис Ігнатович.

(7)

ews/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant 90%

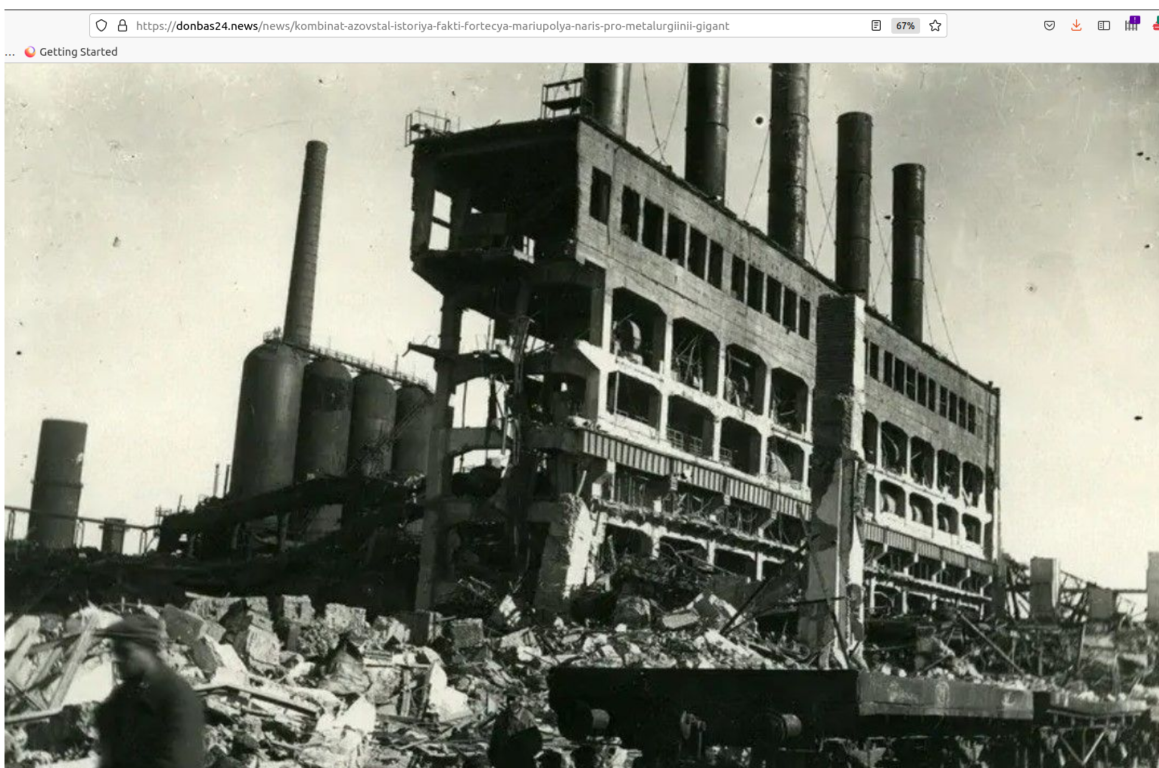
Під час Другої світової війни у зв'язку з наближенням до Маріуполя лінії фронту, у період з 12 вересня по 5 жовтня 1941 року колектив працівників провів демонтаж, відвантаження та вивіз на Урал обладнання, що зайняло 650 вагонів.

У жовтні 1941 року Маріуполь було окуповано. Завод «Азовсталь» став називатися «Азовським заводом № 1» і був переданий в управління концерну Альфріда Круппа. Окупанти змогли відновити електростанцію, механічний, монтажний, електроремонтний, кисневий цехи «Азовсталі», але відновити мартенівські печі та ввести підприємство в повноцінну експлуатацію німцям було не під силу.

7 вересня 1943 року, перед відступом німецьких військ із міста, «Азовсталь» був практично повністю знищений. Загальні збитки, завдані заводу, становили 204 млн рублів. Вже після 1945 року «Азовсталь» відновили, розширили та провели модернізацію виробництва.

(8)

(9)

.news/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant 90%

Електростанція заводу «Азовсталь», зруйнована окупантами. Фото 1943 року.

19 листопада 1945 року — видала свою першу плавку відновлена мартенівська піч № 1.

1946 рік — відновлення роботи домни № 4.

1948 рік — введення в експлуатацію блюмінга та рейкобалкового цеху (завод став підприємством з повним металургійним циклом).

1949 рік — введення в експлуатацію ще двох домен і аглофабрики.

(10)

https://donbas24.news/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant 50%

(11)

zovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant

Заливка чавуну в мартенівську піч заводу «Азовсталь», 1948 рік.

(12)

ıews/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant 80%

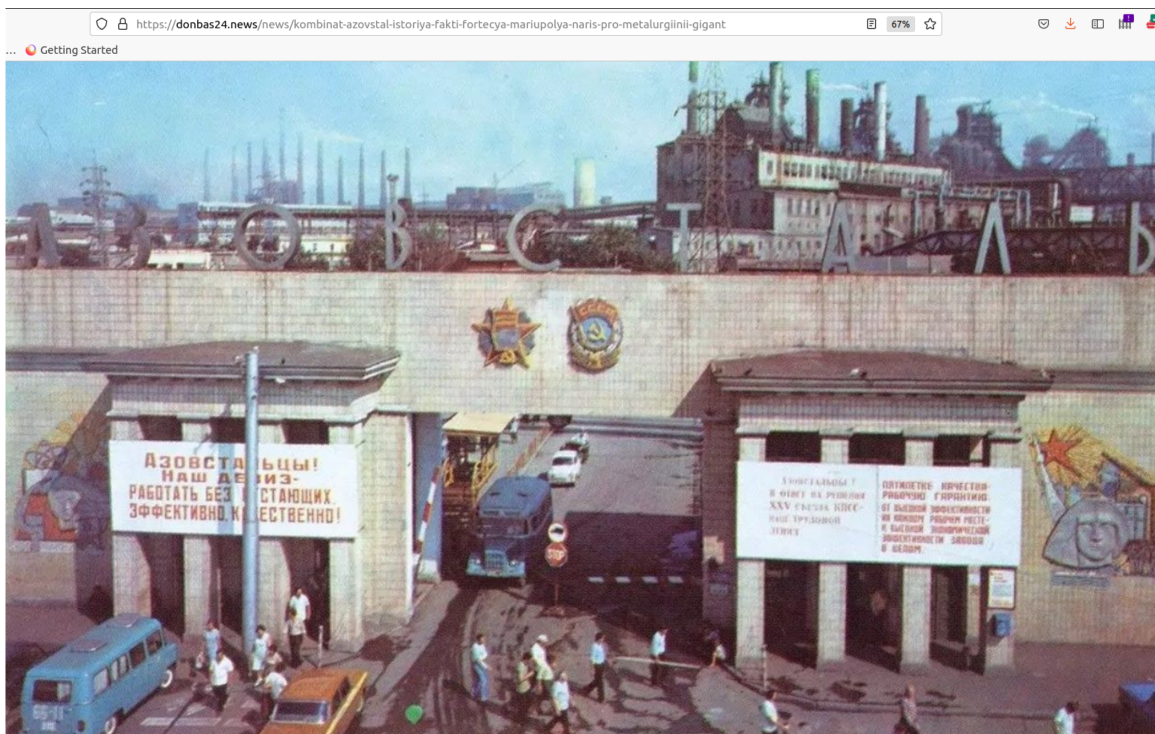
У 50-ті роки:

- запрацювали ще дві домни,
- почав роботу цех рейкових скріплень,
- аглофабрика заводу «Азовсталь» виготовила перший власний агломерат,
- введений в експлуатацію великосортний прокатний цех,
- вперше в СРСР на заводі «Азовсталь» було освоєно виробництво залізничних рейок завдовжки 25 метрів.

На початку 1960-х років шлаки підприємства почали переробляти для отримання будівельних матеріалів. Почала зростати на березі Азовського моря відома азовстальська шлакова гора.

60-ті та 70-ті роки запам'яталися розбудовою заводу, проведенням на базі «Азовсталі» наукових конференцій і конкурсів молодих спеціалістів з багатьох країн, нагородженням заводу почесними відзнаками за досягнення високих показників у виробництві. Також були введені в експлуатацію доменні печі № 5 і 6, стартувала робота унікального листопрокатного комплексу стану «3600», запрацювала перша черга киснево-конвертерного цеху.

(13)

Центральні прохідні комбіната «Азовсталь», 1976 рік.

(14)

ews/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant

> *Під час цієї великої розбудови підприємства з'явилися й бомбосховища на «Азовсталі», це обумовлювалося постійною готовністю СРСР до війни. А бомбосховища б могли забезпечити безперервне функціонування металургійного виробництва навіть під час воєнних дій.*

У травні 1984 року завод «Азовсталь» було перетворено на металургійний комбінат.

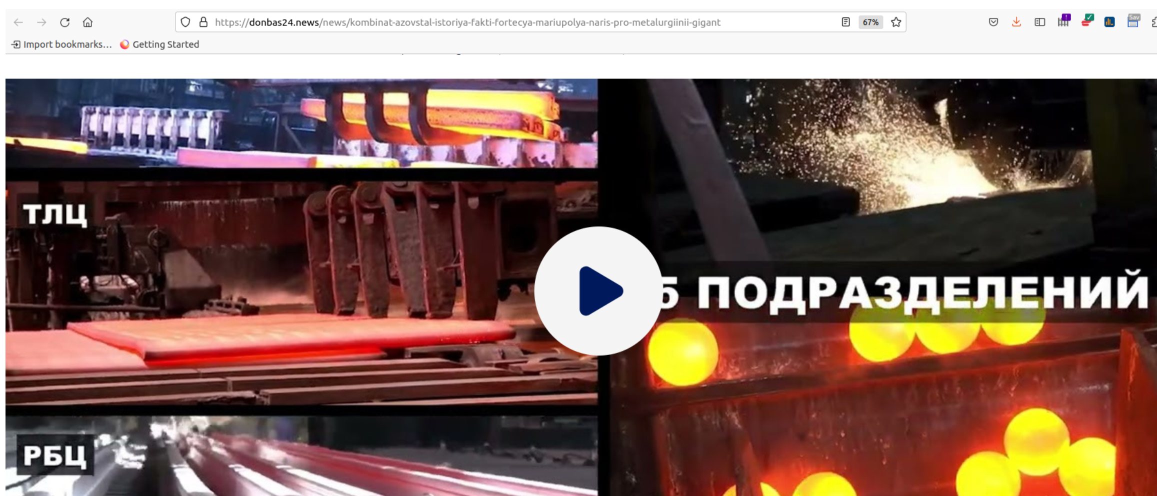
Після проголошення незалежності України комбінат «Азовсталь» продовжував потужно працювати та розвиватися: завдяки сертифікації продукції у 90-х роках минулого століття азовстальські прокат і сталь вийшли на світовий ринок. У нульових роках нового тисячоліття були впроваджені нові технології та модернізація виробництва, що в майбутньому підвищило конкурентоспроможність продукції.

Металургійний комбінат «Азовсталь» був єдиним виробником рейок в Україні. До речі, приготуйтеся до приголомшливого факту — у 2001 році виторг «Азовсталі» становив понад 500 млн доларів США!

У 2005 році відбулося злиття комбінату з маріупольським коксохімічним заводом «Маркохім».

У 2006 році комбінат «Азовсталь» увійшов до «Дивізіону сталі та прокату групи „Метінвест“», акціонером якої є фінансово-економічна група System Capital Management (власник Рінат Ахметов).

(15)

Цікаві факти про «Азовсталь»

При побудові заводу «Азовсталь» у 30-тих роках минулого століття було виявлено маріупольський могильник, датований 3 тисячоліттям до нашої ери. Згодом були проведені розкопки та винайдені унікальні артефакти та поховання епохи енеоліту.

(16)

:4.news/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant 90%

Цікаві факти про «Азовсталь»

При побудові заводу «Азовсталь» у 30-тих роках минулого століття було виявлено маріупольський могильник, датований 3 тисячоліттям до нашої ери. Згодом були проведені розкопки та винайдені унікальні артефакти та поховання епохи енеоліту.

(17)

Йде зведення заводу «Азовсталь», 1931 рік.

(18)

ıbas24.news/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant

Йде зведення заводу «Азовсталь», 1931 рік.

Історія кожного цеху комбінату «Азовсталь» заслуговує на окремий літопис. Адже усі заводські підрозділи за часи свого існування мають визначні дати, а головне — пов'язані з долею людей, які «підіймали завод». Однією з таких визначних постатей був Володимир Лепорський. З 1938 року він працював на «Азовсталі» спочатку начальником зміни в мартенівському цеху, з 1955 року — головним інженером, а з 1956 року до 1981 — директором заводу «Азовсталь». Саме Володимир Лепорський визначив міць комбінату, традиції, характер і перспективи на десятиліття вперед. А ще — ідею створити стислий і впізнаваний логотип «Азовсталі», в колективі підхопили цю думку і розробили знак «АС», який асоціюється з комбінатом.

(19)

nbas24.news/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant

впізнаваний логотип «Азовсталі», в колективі підхопили цю думку і розробили знак «АС», який асоціюється з комбінатом.

Логотип «Азовсталі».

"Азовсталь", 1960–1963 роки.

Володимир Лепорський.

Окрім того, були на заводі і виробництва, які не дуже притаманні металургії. Мова йде про цех виготовлення кришталю. Свого часу азовстальський кришталь був дуже популярним! Келихи, чарки, вази — ще в середині 2000-х не було кращого сувеніра з Маріуполя. А у 80-х роках кришталеві келихи були

(20)

donbas24.news/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant

"Азовсталь", 1960–1963 роки.

Володимир Лепорський.

Окрім того, були на заводі і виробництва, які не дуже притаманні металургії. Мова йде про цех виготовлення кришталю. Свого часу азовстальський кришталь був дуже популярним! Келихи, чарки, вази — ще в середині 2000-х не було кращого сувеніра з Маріуполя. А у 80-х роках кришталеві келихи були вищим показником добробуту в домі.

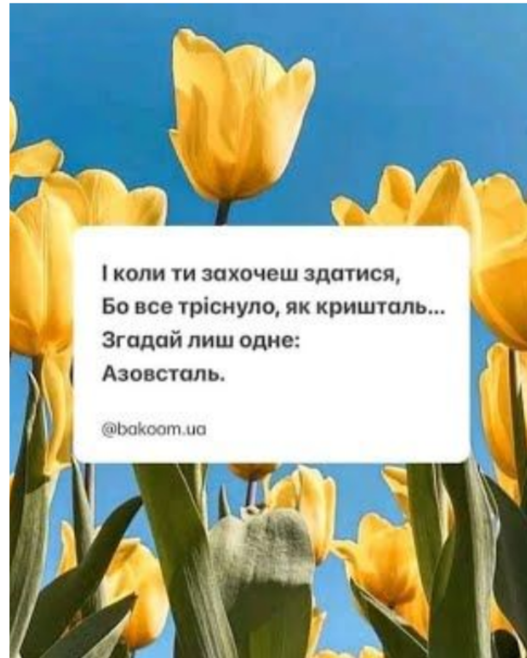

(21)

donbas24.news/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant

Набір азовстальського кришталя.

Цитата, написана у квітні 2022 року.

Кіноісторія Маріуполя також щільно пов'язана з комбінатом «Азовсталь». Вперше кіношники прибули до міста у 1949 році, коли в мартенівському цеху заводу «Азовсталь» розпочалися зйомки епізодів для кіноепопеї «Падіння Берліна». Також на «Азовсталі» знімали художні фільми «Вогонь», «Біле коло», «Найспекотніший місяць», «Велика розмова». Можна побачити «Азовсталь» і у сценах фільму «Маленька Віра», який часто ототожнюють з Маріуполем.

(22)

as24.news/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant 90%

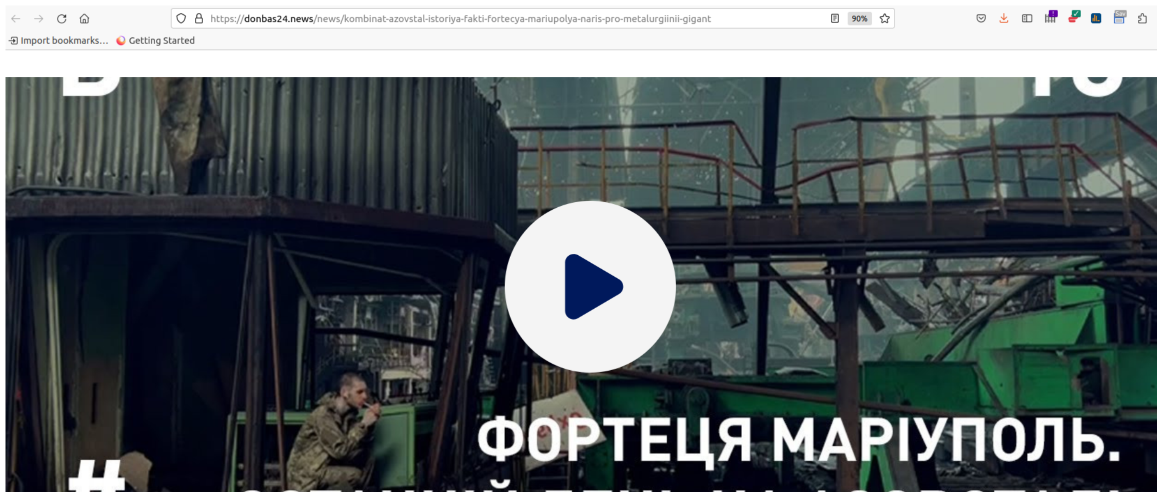
Набір азовстальського кришталя. *Цитата, написана у квітні 2022 року.*

Кіноісторія Маріуполя також щільно пов'язана з комбінатом «Азовсталь». Вперше кіношники прибули до міста у 1949 році, коли в мартенівському цеху заводу «Азовсталь» розпочалися зйомки епізодів для кіноепопеї «Падіння Берліна». Також на «Азовсталі» знімали художні фільми «Вогонь», «Біле коло», «Найспекотніший місяць», «Велика розмова». Можна побачити «Азовсталь» і у сценах фільму «Маленька Віра», який часто ототожнюють з Маріуполем.

Але будемо відвертими: чи велика кількість людей впізнала «Азовсталь» у перелічених кінокартинах? Ні. Натомість фільм українського захисника Дмитра Козацького з позивним Орест, який він зняв за день до виходу з заводу у травні 2022 року, облетів весь світ.

Цей фільм-прощання показує, на що перетворився один з азовстальських цехів після обстрілів рашистів. Орест разом з іншими українськими воїнами провів на «Азовсталі» 84 дні.

(23)

«Азовсталь» і Маріуполь

(24)

ews/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant 90%

«Азовсталь» і Маріуполь

Розбудова відомого заводу безпосередньо відображалася в історії Маріуполя та зведенні в місті спортивних, культурних, житлових об'єктів.

Яхт-клуб «Азовсталь». Він з'явився на мапі міста у 1959 році за ініціативою тодішнього директора «Азовсталі» Володимира Лепорського. Згодом яхт-клуб став міським водноспортивним комплексом, де до початку повномасштабного вторгнення розвивався парусний спорт, веслування на ялах, вейкбордінг, а територія колишнього яхт-клубу стала майданчиком для проведення міських заходів. І це ще не все, адже найпопулярніший пірс східного узбережжя знаходився саме в цій локації. До тимчасової окупації міста російськими військами це було справжнє місце сили для маріупольців і гостей міста!

Центр сучасного мистецтва «Готель Континенталь». Саме тут з 1933 року розміщувався Клуб металургів заводу «Азовсталь». У роки окупації Маріуполя німцями будівля була зруйнована, після відновлення в ній почав працювати Палац культури і техніки металургійного комбінату «Азовсталь», який із 2010 року став Палацем культури «Молодіжний». На жаль, циклічність історії призвела до руйнування визначної будівлі знову — рашисти зруйнували «Готель Континенталь» у березні 2022 року. Зараз архітектурна пам'ятка Маріуполя перетворена на руїни.

(25)

news/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant 90%

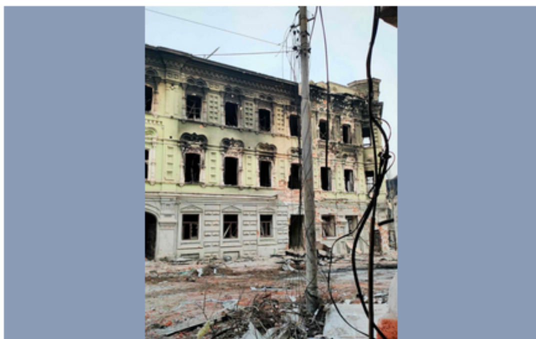

Фото: Анатолій Кінащук.

Фото: Анатолій Кінащук.

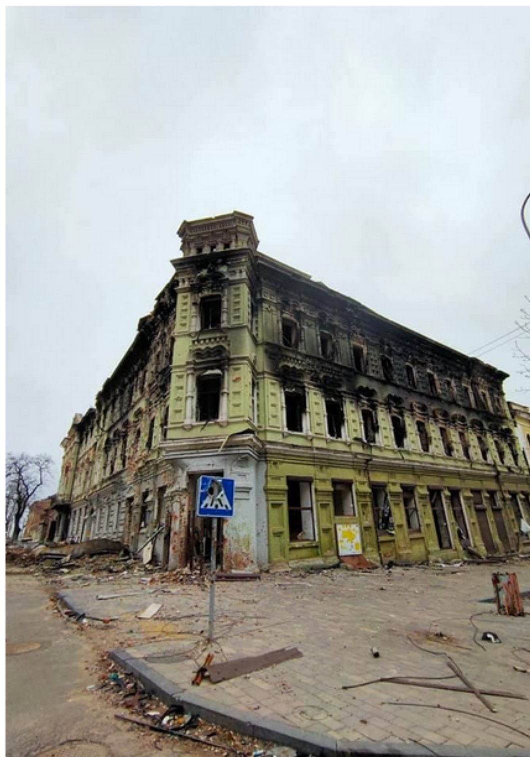

Фото: Анатолій Кінащук.

Маріупольська камерна філармонія. Будівля була зведена у 1958 році і мала назву Палац культури коксохімічного заводу. Для дітей працівників комбінату «Азовсталь» це місце свого часу було пов'язане зі спогадами про новорічні свята і хороводи. Продовжуючи аналогію з сьогоденням, варто підкреслити, що під час обстрілів російською армією Маріуполя в філармонії знаходили прихисток тисячі містян — культурний заклад працював як бомбосховище. А після захоплення міста рашисти полейкують, що саме в

(26)

news/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant 90%

Фото: Анатолій Кінащук. *Фото: Анатолій Кінащук.*

Маріупольська камерна філармонія. Будівля була зведена у 1958 році і мала назву Палац культури коксохімічного заводу. Для дітей працівників комбінату «Азовсталь» це місце свого часу було пов'язане зі спогадами про новорічні свята і хороводи. Продовжуючи аналогію з сьогоденням, варто підкреслити, що під час обстрілів російською армією Маріуполя в філармонії знаходили прихисток тисячі містян — культурний заклад працював як бомбосховище. А після захоплення міста рашисти подейкують, що саме в цій будівлі вони проводитимуть показові судилища над українськими захисниками.

Кооператив «Азовсталець». У 80-х роках на Лівобережжі з'явився гаражний кооператив біля моря. Працівники заводу отримували тут ділянки, де здебільшого розташовували гаражі не з метою зберігання автівок, а для відпочинку — риболовля, човники, дозвілля на Азовському узбережжі.

Одною з головних міських артерій Лівобережжя є вулиця Азовстальська. Які об'єкти можна тут побачити? Починається Азовстальська вулиця зі Східних прохідних комбінату «Азовсталь», неподалік розташований стадіон «Азовсталь», ще тут є Центр культури «Лівобережний», навчальні заклади (школа № 10 і школа-інтернат № 2), ранковий ринок «Привоз» і пам'ятник будівельникам. До 24 лютого 2022 року це був звичайний житловий район, після — суцільний жах і руйнування. Мешканців на цій вулиці майже не лишилося.

(27)

не лишилося.

Вулиця Азовстальська.

Вулиця Азовстальська.

«Азовсталь» — фортеця Маріуполя

Після початку АТО у 2014 році велику увагу було приділено бомбосховищам і підземним тунелям на території «Азовсталі». В інтерв'ю BBC генеральний директор «Азовсталі» Енвер Цкітішвілі розповів, що на комбінаті налічується

(28)

ews/news/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant 90%

«Азовсталь» — фортеця Маріуполя

Після початку АТО у 2014 році велику увагу було приділено бомбосховищам і підземним тунелям на території «Азовсталі». В інтерв'ю BBC генеральний директор «Азовсталі» Енвер Цкітішвілі розповів, що на комбінаті налічується 36 бомбосховищ, в яких одночасно може укриватися близько 12 000 осіб.

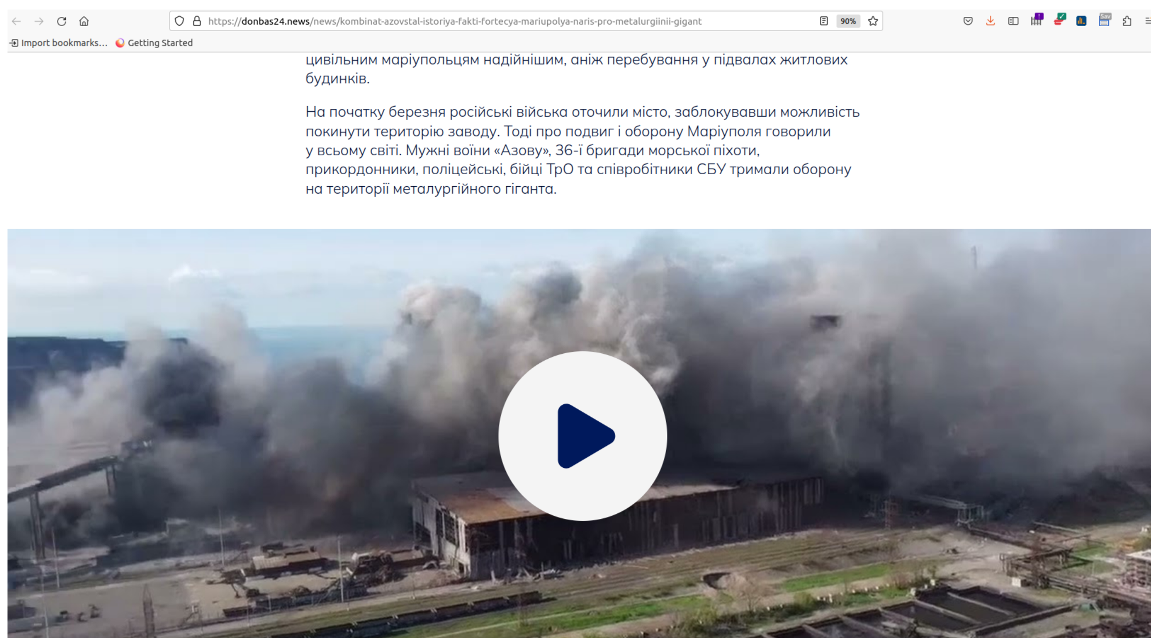
Після 24 лютого 2022 року, коли на околицях Маріуполя вже були чутні обстріли росіян, прийняли рішення відкрити прохідні «Азовсталі», аби забезпечити вільний доступ цивільних до бомбосховищ. На той час в укриттях був зроблений запас питної води та сухпайків.

Після повномасштабного вторгнення росії були підняті радянські архіви будівництва азовстальських бомбосховищ і виявлено, що 5 з них є найбільш захищеними від ворожих атак (можуть витримати навіть потрапляння одного прямого ядерного удару).

Чому цивільні шукали прихистку саме в укриттях «Азовсталі»? Можливо, і через те, що з трьох боків «Азовсталь» оточено водою — річка Кальміус і Азовське море не дозволяли російській армії одразу захопити територію комбінату, перебування в азовстальських бомбосховищах здавалося цивільним маріупольцям надійнішим, аніж перебування у підвалах житлових будинків.

На початку березня російські війська оточили місто, заблокувавши можливість покинути територію заводу. Тоді про подвиг і оборону Маріуполя говорили у всьому світі. Мужні воїни «Азову», 36-ї бригади морської піхоти, прикордонники, поліцейські, бійці ТрО та співробітники СБУ тримали оборону на території металургійного гіганта.

(29)

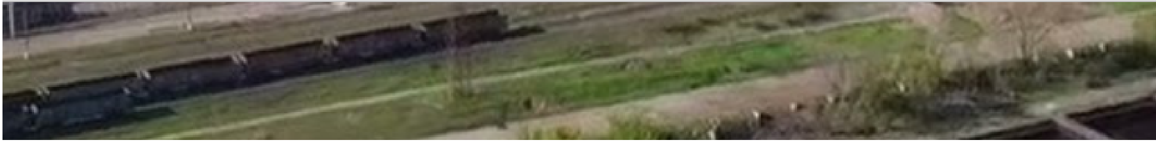

цивільним маріупольцям надійнішим, аніж перебування у підвалах житлових будинків.

На початку березня російські війська оточили місто, заблокувавши можливість покинути територію заводу. Тоді про подвиг і оборону Маріуполя говорили у всьому світі. Мужні воїни «Азову», 36-ї бригади морської піхоти, прикордонники, поліцейські, бійці ТрО та співробітники СБУ тримали оборону на території металургійного гіганта.

(30)

/kombinat-azovstal-istoriya-fakti-fortecya-mariupolya-naris-pro-metalurgiinii-gigant

До середини травня росіяни зосередили всі свої сили на знищенні останньої цитаделі українців в Маріуполі. Обстріли «Азовсталі» не припинялися ні на хвилину: колосальна кількість авіаударів, фосфорних бомб, ракет, усіх видів артилерії припадала на територію комбінату. Увесь світ страждав від безсилля та відчаю, люди в багатьох країнах виходили на мирні акції з закликом врятувати цивільних і військових з «Азовсталі». «Help Mariupol, help Azovstal», — закликали зі сцени Євробачення 2022 Kalush Orchestra.

6 травня почалася евакуація цивільних з «Азовсталі», а 16 травня почалася операція з порятунку військових, які були заблоковані на території заводу «Азовсталь». За словами Ганни Маляр, евакуація військових проходила для подальшого повернення українських захисників і захисниць додому, але цинізм і жорстокість росіян після теракту в Оленівці 29 липня 2022 року ставлять під сумнів усі угоди, домовленості та гарантії з боку міжнародних організацій.

Історії героїв і героїнь «Азовсталі» пролунали на весь світ. Їхні трагічні долі, мужність і сміливість, одруження в азовстальському бункері, надія та віра день за днем вражали та змушували затамовувати подих. Варто не забувати, що порятунок героїв «Азовсталі» продовжується і зараз, в той час, коли окупанти цинічно влаштовують на руїнах металургійного гіганта недолугі показові концерти.

Які сторінки стануть наступними в історії видатного підприємства — покаже час. Але його розквіт, відродження та відбудова з попелу можлива лише під українським прапором.

Нагадаємо, раніше **Донбас24** розповідав, як по фото «азовця» створили картину за номерами — всі кошти з продажу ідуть на волонтерство.

Ще більше новин та найактуальніша інформація про Донецьку та Луганську області в нашому телеграм-каналі Донбас24.

ФОТО: малюнок на обкладинці ArtLizabeta; pastvu.com, з відкритих джерел

Швецова Алевтина

(31)